

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2019. május 21.

FILOZÓFIA

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

A rész (30 pont)

1. feladat (7 pont)

Az egyes filozófusok születési idejének helyes sorrendjét páronként haladva 1-1 ponttal értékeljük. A sorban időben közvetlenül utána állóval értelmezhető 1-1 pár.

Platón – Arisztotelész; Arisztotelész – Szent Ágoston; Szent Ágoston – Aquinói Szent Tamás;
Aquinói Szent Tamás – Descartes; Descartes – Kant; Kant – Sartre;
A 7. pontot akkor kapja meg a vizsgázó, ha a sor első és utolsó tagja helyes.

2. feladat (5 pont)

Azt ugyan el tudom képzelni, hogy nincs testem, ám azt már nem, hogy én nem vagyok.

Descartes

A kérdés, amit föltesznek, hogy ti. mi a létező, voltaképpen ezt jelenti: mi a szubsztancia.

Arisztotelész

Az ember önmagát teremti valakivé / valamivé. *Sartre, Nietzsche*

A szép dolgok mulandók, de maga a szép örökké létezik. *Platón*

A szavaknak nyelvhasználati értékük van. *Wittgenstein*

3. feladat (5 pont)

Filozófiatörténeti korszak	Filozófiai probléma	Képviselője
<i>Középkor/skolasztika</i>	Hit és tudás viszonya	Aquinói Szent Tamás
<i>Felvilágosodás</i>	Az eszmék velünk születettségének kérdése	Locke
<i>Antik filozófia</i> <i>Ókori görög filozófia</i> is elfogadható	A világunkat létrehozó s alkotó princípiumok kérdése	Hérakleitosz
<i>20. század</i>	A nyelvi fordulat	<i>Wittgenstein, Rorty</i> <i>Más jó példa is elfogadható</i>

4. feladat (7 pont)

Megállapítások	Igaz	Hamis
Az élet semminek sem rendelhető alá.	X	
Minden dolog mértéke az ember.		X
A lélek Isten örök eszméjéből meríti az igazságot.		X
Az apollóni és a dionüszoszi elv egységesülése jelenti a lélek harmóniáját.	X	
A modern ember <i>utód az Isten örökén.</i>	X	
Az isteni kegyelem teszi lehetővé, hogy elérjük az üdvözülést.		X
Légy emberibb ember: Übermensch!	X	

5. feladat (3 pont)

Művek	Filozófusok
Elmélkedések az első filozófiáról	<i>Descartes</i>
Metafizika	<i>Arisztotelész</i>
Az állam	<i>Platón</i>

6. feladat (3 pont)

metafizika: *a tapasztalati világon kívüli létezők tudománya*

szubsztancia: *a dolgok legvégső lényege, fenntartó alapja, Spinozánál önmaga oka*

attribútum: *a dologtól elválaszthatatlan tulajdonság*

(Más, tartalmilag helyes megoldás is elfogadható.)

B rész (feladatonként 35 pont = 70 pont)

Összefoglaló táblázat az értékelési szempontokról:

Szempontok	Pontszám
Problémaérzékenység	10
Szövegértelmezési készség	10
Filozófiatörténeti tájékozottság	4
Argumentáció	7
Nyelvi megformálás	4
Összesen	35

Várható tartalmi elemek**1. szövegrészlet****Deleuze-Guattari *Mi a filozófia?***

A filozófiáról filozofálni maga is filozófia. Márpedig a filozófia alapvető természete, hogy mindent megkérdőjelez, felülvizsgál, vitat, ám nem azért, hogy semmit ne fogadjon el vagy mindent jobban tudását bizonygassa, hanem az alapos megfontoláson alapuló elfogadás, elismerés és cselekvés érdekében. Nem parttalan szkepticizmust, anarchiát jelent, hanem ellenállást bármely területen fellépő manipulációval és a személyes tudás leértékelésével szemben. A Deleuze-Guattari által felvetett gondolatok kritikus felülvizsgálata alkalmat ad arra, hogy a vizsgáló bemutassa a témával kapcsolatos filozófiatörténeti ismereteit, filozofálási készségét, valamint kreativitását, például a vitatott kérdések megfogalmazásában, az elfogadott tézisek indoklásában, a rövid szöveg összeállításában. Nem kell azt várni, hogy a vizsgáló mindenoldalúan meghatározza a filozófiát, de azt igen, hogy néhány ismervét az általa kiemelt filozofálási módnak koherensen mutassa be. Vizsgálhatja például az Egészre, a világ teljességére vonatkozó kérdésfeltevéseket alkalmazó filozófiát, de azt is, amely részletproblémák elmélyült analizisét tűzi ki célul. A szövegértelmezésnek illetve szövegteremtésnek jól felépítettnek, érvelő jellegűnek kell lennie, akár a filozófiának ahhoz az ágaihoz kapcsolódik, amely szigorúan az ész, az értelem útján keres bizonyos tudást ígérő válaszokat, akár ahhoz az ágához, amely a hit vagy valamilyen szenzibilitás felsőbbségének elfogadása alapján megkérdőjelezi az ész abszolút voltát.

2. szövegrészlet

Milyen szerepet tulajdonít a megismerés folyamatában Kant az értelemnek?

A tiszta ész kritikájából származó részletben Kant a gondolkodás új módszerének szükségszerűségéről szól. Érvelése szerint *a tapasztalat a megismerés egyik válfaja, mely nem nélkülözheti az értelem közreműködését, s az értelem szabályát már mielőtt a tárgyak adva lennének nekem.* A vizsgázó a kopernikuszi fordulat értelmezésének kapcsán a megismerés folyamatának kanti felfogását mutathatja be. Várható a kanti ismeretelmélet alapfogalmainak említése, kiemelve például az aktív elme szerepét, az *a priori* fogalmát mindkét értelemben, a kategóriákat vagy a posztulátumot.

Értékelésünkben vegyük figyelembe a szövegrészletre való utalásokat, a szövegből történő kiindulást, és várjuk el az adekvát választ a feladatban megfogalmazott kérdésre.

3. szövegrészlet

Wittgenstein filozófiája szerint a gondolatok kifejezésének a nyelv szab határt. Vajon létezik-e a *kimondhatatlan*?

A 20. századi filozófiára jellemző, nyelvi fordulatként ismeretes megnevezés lényege, hogy a filozófiai kérdések megválaszolása, az igazságkeresés útja szükségszerűvé teszi a nyelv logikai vizsgálatát, a gondolat és a nyelv viszonyának feltárását. (Bécsi Kör filozófusai, Russell stb.)

Wittgenstein 1918-ban írt korai műve aforisztikus formában foglalja össze azokat a téziseket, amelyek alapján egy kijelentés vagy egy kérdés értelmes megfogalmazása megtörténhet. Ha ezeknek a kritériumoknak a kijelentés megfelel, úgy megállapítható annak igazságtartalma, illetve az értelmes kérdésre lehetséges az értelmes, értékelhető válasz. Így jutunk el a megadott részletben olvasható egyik téziséhez, miszerint *ha egy kérdést fel lehet tenni, akkor meg is lehet válaszolni azt.*

A kimondhatatlan létezésének szférája a wittgensteni filozófia egyik legérdekesebb kérdése.

A feladat címének megfelelő értelmezések a művészet vagy a hit fogalomkörét is érinthetik. A kifejtésben megnyilvánulhat a vizsgázó gondolkodásának eredetisége, filozofálási készsége, és lehetnek a műveltségének köszönhető asszociációi.